

Förtroendegapet

I föregående häfte av Svensk Tidskrift hävdade vi i en ledande artikel att de demokratiska oppositionspartierna på grund av sin inbördes splittring riskerar att få se intresseorganisationerna övertaga uppgiften att skapa reella motvikt till den regerande socialdemokratin.

Om en sådan, redan skönjbar utvecklingstendens skulle framträda starkare, kommer hela samhällets demokratiska maktfördelningssystem i fara. Om allt fler människor inom oppositionen skulle uppfatta partipolitiken som mindre väsentlig jämfört med intresseorganisationernas verksamhet, skulle ju incitamentet till partipolitiskt arbete ytterligare försvagas. Det redan otillräckliga underlaget för rekrytering av partipolitiker skulle försämrast än mer. För närvarande upprätthålls oppositionens insatser av ett antal i partiarbete aktiva, som är att räkna i 1 000-tal, snarare än i 10 000-tal. Om de får se andra organisationer i samhället i större utsträckning bära upp partiernas uppgifter i samhällsdebatten och maktfördelningssystemet, samtidigt som dessa organisationer drager till sig allt fler aktivt politiskt intresserade, kan inställningen utbreda sig inom oppositionens djupa led, att partipolitiska insatser är meningslösa. Samhället tycks ju fungera ändå!

Man måste också ha klart för sig hur löjligt små oppositionens ekonomiska resurser är jämfört med socialdemokraternas. Bakom deras parti står en "socialistisk storförfinans" — ett politiskt-ekonomiskt

maskineri, bestående av ett antal till affärsföretag omvandlade folkrörelser. Denna socialistiska storförfinans, den fackliga arbetarrörelsen och det socialdemokratiska partiet är integrerade, ekonomiskt och personellt, i sina partipolitiska funktioner. Hur länge till kan de partipolitiskt aktiva inom oppositionen, de, som bär valarbetets börda, förstås att fortsätta kampen för att bevara maktbalansen gentemot den socialdemokratiska övermakten i fråga om finansiella och personella resurser. Inte så värst länge till, om de skulle få den uppfattningen att deras insatser varken är effektiva eller oundgängliga.

De ledande inom alla tre oppositionspartierna borde numera ha fått upp ögonen för att den naturliga besvikelsen hos de borgerliga väljarna över valutgången hotar att utvecklas till en djupgående förtroendekris för partipolitiken och partipolitikerna. Det är redan nu berättigat att tala om ett "förtroendegap" mellan oppositionspolitikerna och den stora massan av deras tidigare väljare, som i vanmäktigt raseri känner sig dragas in i ett socialistiskt enpartisamhälle, utan att deras egna politiska ledare ger dem möjlighet att försvara sig.

I detta bekymmersamma läge är två frågor att ställa. Hur skall förtroendegapet överbryggas? Och hur skall den trots allt existerande viljan inom oppositionens väljarunderlag till motstånd mot vänstervridningen av samhället, en vilja som stärkts av den senaste tidens

vänsterextremistiska övergrepp på de demokratiska spelreglerna, ges effektiva partipolitiska uttryck?

Den första frågan är lätt att besvara. Än så länge borde det vara tillräckligt med en gemensam förklaring från respektive partiledningar att de tre partierna är medvetna om sitt gemensamma ansvar för den demokratiska maktbalansen och att detta ansvar är avgörande för deras politik nu och fram till 1970 års val. Defaitismen och förbittringen bland de borgerliga väljarna bottnar nämligen i att man inte tilltror de ledande inom oppositionen vare sig vilja eller förmåga att höja sig över småskurna partiegoistiska spekulationer.

En gemensam deklaration av den inre börd, som ovan antytts, skulle mottagas med känslor av befrielse och förnyat hopp. Den skulle markera att valnederlagets följder äntligen övervunnits. Framför allt skulle den utlösa aktivitet.

Politisk aktivitet över hela fältet från oppositionens sida är just nu av alldeles särskild betydelse. Det är en olycka för hela landet att vi inte kunnat bringa ett system av maktväxling i funktion. Vad som ändå hittills räddat oss från försök till drastiska socialiseringsåtgärder har varit att socialdemokratiens moderata falang — fortfarande i majoritet — kunnat tysta sin radikala flygel med ett oemotsägligt argument: "Är ni galna, skall vi spela borgarna i händerna, när vi måste slåss hela tiden för själva regeringsmakten". Så länge oppositionen är

tillräckligt stark för att tvinga socialdemokratin att slåss för livet för att bevara sin ställning som maktägande parti, så länge kan den politiska och ekonomiska grundvalen för ett demokratiskt framstegssamhälle någorlunda bevaras. Men en förvirrad och splittrad opposition, där partiegoismen får trumfa över det självfallna gemensamma oppositionsansvaret, den ger socialdemokraternas radikala flygel dess stora chans. Det vill säga att det socialdemokratiska partiledarvalet i höst avgörs inte bara genom den inre maktkampen inom SAP utan också av hur oppositionen agerar. För närvarande ger den hr Palme god hjälp!

Den andra frågan gällde de partipolitiska effektiva uttrycken för en ny aktivitet. När det nu är splittringen, som förlamar viljan till aktivitet, borde rimligen ett sätt vara att göra gemensamma framträdanden i samhällsdebattens stora frågor. Är det egentligen något som hindrar, att de tre oppositionspartierna tillsammans ordnade tex estraddebatter med socialdemokraterna om jämlikhetspolitiken, utbildningsfrågorna, miljöpolitiken o s v. Om de i partiprestigens namn inte vill uppträda som organiserande enhet finns det ju partipolitiskt neutrala debattfora, som kan användas. Formerna är överhuvudtaget inte det väsentliga utan att väljarna får se dem uppträda tillsammans. Så snart de tre partiernas företrädare får anledning att omsätta sina grundvärderingar i handlingspolitiska riktlinjer och förslag, kom-

mer gemenskapen dem emellan, och klyftan till socialisterna, att ånyo bli uppenbar.

En annan form för gemensam aktivitet gäller förberedelserna för 1970 års valrörelse. Det är ofta omvittnat att de tre partierna var för sig inte orkar med att effektivt gå in på industrins arbetsplatser eller på sjukhus och andra sociala inrättningar. Socialdemokraterna har däremot en effektiv apparat — som till på köpet ofta tillåtes vinna på walk-over. Det borde inte bereda oöverstig-

liga svårigheter att utforma en organisatorisk samverkan, där de tre partierna åtminstone såg till att deras material och argumentation nådde fram till arbetarväljarna, de sjuka och de gamla. Många andra möjligheter kan tänkas för en gemensam ram av aktiviteter, som inte utslöt nyanseringar i den politik varje parti för sig vill presentera. Vore det inte rimligt att de tre partierna satte till en gemensam utredning för att undersöka och taga tillvara dessa möjligheter?

Eller skall förtroendegapet bestå?

KLICKVÄLDE

Botemedlet mot ett klickvälde, som icke tillgodoser kraven på sina kandidaters kvalitet utan förlorar sig i personintriger utan hänsyn till det gemensamma bästa, är givetvis att mobilisera ett vidare deltagande bland partiets medlemmar i partiorganisationens vardagsangelägenheter. Men detta är, som redan sagts, a counsel of perfection, som svårligen kan genomföras, då det grundar sig på en helt annan inställning hos flertalet människor gent emot dylika spörsmål än den i verkligheten vanligen förekommande. Dessa ha annat, som upptager deras tid och intressen; och den atmosfär som omger det inre partimaskineriet och dess skötsel är lika litet inom högern som inom övriga partier sådan, att den i längden tilltalar vanligt byggligt folk.

Svensk Tidskrift 1929